

БЪЛГАРСКА ЗЕМЕДЪЛСКА И КООПЕРАТИВНА БАНКА

22400

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УВЕЛИЧЕНИЕ НА ПАМУКОВОТО ПРОИЗВОДСТВО У НАСЪ

Отъ ЙОРДАНЪ Д. МИЛКОВСКИ

Н-къ на памуковия отдѣлъ при Земл. опитна станция — Чирпанъ.

СОФИЯ

Печатница Т. Т. Драгиевъ и С-ие — ул. „Вълковичъ“, № 2.

1936

БЪЛГАРСКА ЗЕМЕДЪЛСКА И КООПЕРАТИВНА БАНКА

*На колегата Ас. Илиев
Чирпанъ*

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УВЕЛИЧЕНИЕ

НА

ПАМУКОВОТО ПРОИЗВОДСТВО У НАСЪ

ОТЪ ЙОРДАНЪ Д. МИЛКОВСКИ

Н-къ на памуковия отдѣлъ при Земл. опитна станция — Чирпанъ.

— 577 —

СОФИЯ

Печатница Т. Т. Драгиевъ и С-ие — ул. „Вълковичъ“, № 2.

1936

22400

ТБ216.4

D.52i / 1921

ВСИ "Д. Милковски"
 Централна библиотека
 ПЛОВДИВ

Възможности за увеличение на памуковото производство у насъ.

отъ Йорданъ Д. Милковски, Н-къ на памуковия отдѣлъ при
 земедел. опит. станция — Чирпанъ.

Днесъ въ всички земеделски страни земеделието търпи криза поради силното спадане ценитѣ на земеделскитѣ произведения. Най-осезателно, обаче, се чувствува кризата въ ония земеделски страни, въ които на зърненото производство е дадено твърде голѣмо предимство и въ които то технически е изостанало твърде назадъ. Въ числото на тѣзи страни е и нашата, въ която зърненитѣ храни заематъ кръгло 60% отъ общата обработваема площъ и 75% отъ засѣтата и засадена такава. Това едностранчиво направление на болшинството отъ българскитѣ земеделски стопанства отекчи извънредно много тѣхния бюджетъ, защото получаванитѣ приходи отъ зърненитѣ храни сж нищожни. Изгледитѣ за подобрене въ ценитѣ на зърненитѣ храни, макаръ сега да се отбелѣзва едно малко покачване въ последнитѣ, сж много слаби.

При такова едно нерадостно положение на земеделското стопанство се заговори презъ последнитѣ години за трансформация въ нашето земедѣлие. Въ разбирането на въпроса за трансформацията на земедѣлието се очертахъ две мнения. На едната страна заставаха привърженицитѣ на идеята за пълно изоставяне на зърненитѣ храни и замѣняването освободената отъ тѣхъ площъ сж фуражни и търговско-индустриални растения, които ще дадатъ възможность стопанството да може да реализира единъ по-голѣмъ и сигуренъ доходъ. Що се отнася до изхранването на населението, тукъ се поддържа, че това ще трѣбва да стане чрезъ вноса на евтини храни отъ вънъ. На другата страна заставаха ония, които поддържатъ, че трѣбва да се премине къмъ една разумна трансформация на земеделското стопанство, при която ще трѣбва да се намали до известни размѣри заемащата зърнени храни площъ, като се увеличи добива отъ декаръ, чрезъ въвеждането на подобрени сортове и чрезъ подобрене на техниката въ земедѣлието, за да може и отъ така намаляната площъ да се произвежда необходимото за изхранване

на населението количество храни. Освободената от зърненитѣ храни площъ да се земе съ по-интензивни култури, каквито сѣ търговско-индустриалнитѣ растения: конопъ, памукъ, ленъ и др., които намиратъ всѣкога пазаръ и биватъ заплащани на една сравнително добра цена; да се засили фуражното производство и пр.

Ние сподѣляме второто мнение, защото смѣтаме, че при сегашнитѣ международни отношения не трѣбва да поставяме изхранването на народа си въ зависимост отъ вноса на храни отъ вънъ, отъ една страна, и отъ друга — природнитѣ условия въ нѣкои наши райони (Дунавската равнина и др.) сѣ такива, че благоприятствуватъ най-добре за вирѣнето на житнитѣ растения.

Въ групата на търговско-индустриалнитѣ растения спадатъ култури, какъвто е случаятъ съ памука, чийто продуктъ (влакно) е една голѣма необходимостъ въ живота на съвременния човѣкъ и заради това, намира широко приложение. Днесъ повече отъ $\frac{3}{4}$ отъ облеклото и покъщнината на човѣка се състои отъ най-разнообразни памучни тъкани и издѣлия. Въ индустрията и транспорта употребяването на памука става все по-голѣмо. Голѣми количества памукъ се консумиратъ въ болницитѣ, въ кабелната индустрия (като изолационна материя), въ въздухоплаването и пр. и пр.

Благодарение леката преработка на памука и неговата сравнително ниска цена, той е най-удобенъ текстиленъ материалъ, който постепенно е изтикалъ на заденъ планъ вълната и лена, които два вѣка назадъ сѣ заемали почетно мѣсто въ текстилната индустрия. Така въ края на 18 в. (1783 г.) общитѣ текстилни нужди на Америка и Европа отъ влакно сѣ се задоволявали, както следва: 77% вълна, 18.5% ленъ и само 4.5% памукъ. Обаче само следъ 100 години — краятъ на 19 в. (1883 г.) относителното потрѣбление на влакно въ помѣнатитѣ континенти се измѣня така: 72% памукъ, 20.5% вълна и 7.5% ленъ. Вижда се отъ приведенитѣ числа, че памука излиза на първо мѣсто. Цифритѣ на статистиката за общо свѣтовно производство потвърждаватъ това. Така, въ края на 18 в. това производство е било 222.259 метрически тона, а презъ нормалната за това производство 1926 г., то нараства на 6.864.400 м. тона, или за 135 години е нарастнало 30 пѣти.

Въ нашата страна сѣщо се забелѣзва единъ подеиъ въ памуковото производство. Докато до войнитѣ засѣтата съ памукъ площъ и полученото отъ нея производство сѣ били твърде ограничени и сѣ се колебали всѣка година, то следъ тѣхъ, поради посѣжпването на материялитѣ за облекло на селското население, отъ една страна, и поради развитието на мѣстната памучно-предачна и памучно тъкачна индустрия и други нѣкои индустрии (чорапена и др.) и разни занаяти отъ друга — отглеждането на памука се засили и производството отъ него започна автоматически да расте, за да достигне презъ настоящата година, споредъ приблизителнитѣ наши пресмѣтания, на 5—6 милиона килограма влакно.

Въ следващата таблица I се привеждатъ данни за засѣтата съ памукъ площъ и полученото отъ нея производство, отъ които се вижда, какъ е вървѣло развитието на тази култура преди и следъ войнитѣ (1910—1934 год.).

Вижъ таблица първа на стр. 6 и 7

Тази засѣта съ памукъ площъ съставлява срѣдно едва 0.49% отъ общата обработваема площъ на страната и 12.63% отъ площта, засѣта съ маслени и индустриални растения.

Макаръ и презъ последнитѣ години да се отбѣлязва едно чувствително увеличение на засѣтата съ памукъ площъ, то все пакъ производството далечъ не е достатъчно да задоволи нуждитѣ на страната и предъ насъ стои откритъ проблема за увеличение на последното, до степенъ на пълно или почти пълно самозадоволяване.

Памука, обаче, е растение, което изисква за развитието си опредѣлени природни, стопански и технически условия и заради това засѣването му не може да се движи въ широки предѣли.

Предвидъ на това ние ще разгледаме въ следващитѣ страници, какви сѣ възможноститѣ за увеличението на памуковото производство у насъ.

Възможноститѣ за разширението на памучната култура се диктуватъ отъ: 1) климатическитѣ, 2) почвенитѣ, 3) стопанскитѣ и 4) техническитѣ условия.

ТАБЛИЦА I
За засѣтата съ памукъ площъ въ д. а. и полученото

	Г О Д И											
	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
I-засѣта площъ въ д. а	8562	7569	7633	7303	12223	13813	16053	21134	29437	15337	18957	16913
II-получе- но влак- но въ кгг.	246566	198754	140105	157795	121822	215205	193653	164938	252192	215382	262776	243012

производство влакно въ кгр. за периода 1910—1934 г.

Н И													
1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	
17373	16585	21455	29410	30139	51522	53099	55754	54618	55336	80370	205330	354113	
209012	286144	270380	448296	500645	749565	696819	906328	813283	898582	1,302,100	2,395,000	4,311.695	

1. Климатически условия:

Климата влияе върху културнитѣ растения главно съ топлината, свѣтлината и влагата. Тукъ ще разгледаме накратко влиянието поотдѣлно на всѣки единъ отъ тѣзи три фактори.

а) **Топлина.** Памука, като растение на субтропическитѣ страни, изисква за своето развитие голѣмо количество топлина. Споредъ правенитѣ отъ земледѣлскитѣ опитни институти въ Америка, Русия и др. страни проучвания и наблюдения върху вегетацията на памука се установява, че той презъ своя вегетационенъ периодъ, който продължава отъ втората половина на м. априль до срѣдата на м. октомврий, изисква една обща температура отъ около 4.000° С. Памука обича дори горещо време, съпроводено съ равномерно падаща влага, което да бѣде повече или по-малко постоянно. Внезапнитѣ промѣни на температурата, съ настѣпването на времененъ хладъ, сж въ всѣко отношение нежелателни, защото задържатъ развитието на растенията и зрѣнието на плоднитѣ кутийки и въ резултатъ влияятъ отрицателно върху голѣмината на реколтата. Такива благоприятни температурни условия,

каквито памукътъ изисква, се намиратъ въ субтропическитѣ и тропическитѣ мѣста, които се простиратъ до 40° сев. ширина. Най-добри памукови области, следователно, се явяватъ странитѣ въ този поясъ. Това сж: южнитѣ щати на Северна Америка, севернитѣ щати на Южна Америка, Индия, Египетъ, частъ отъ Китай, най-южнитѣ части на Европа и пр. Въ поменатитѣ страни и специално въ Америка и Русия имаме обща температура презъ вегетацията на памука, както следва: въ Америка — севернитѣ райони (Арканзасъ, Джоржия, Сев. Каролина) — 4343° С, южнитѣ райони (Текзасъ, Луизиана и др.) — 4736° С, при срѣдната годишна температура 14.5° — 15° С; въ Русия (Ташкентъ) — 3962° С, при срѣдна годишна температура 14.8° С. Има, обаче, области въ тѣзи страни, където отглеждането на памука става и при по-неблагоприятни температурни условия (въ Америка 4.000° — 4200° С; въ Русия — 3.850° — 3.900° С.).

Въ нашата страна, която лежи между 41° и 49° паралелъ северна ширина и е почти на северната географска граница на разпространението на тази култура, такива оптимални условия не се намиратъ. Близки, обаче, до тѣзи условия ние имаме

въ Южна България: Ст. Загорска, Пловдивска, отчасти Бургаска области и Македонския край (Св. Врачъ и Петричъ), където общата температура през вегетационния периодъ на памука (15 априль — 15 октомврий), се движи срѣдно между 3600° — 3800° С.

Въ следващата таблица II се привеждатъ данни за общата температура през вегетацията на памука (15 априль — 15 октомврий) за единъ 10-годишенъ периодъ — 1925—1934 въ по-главнитѣ памукопроизводителни центрове на страната.

Т А Б Л И Ц А II

Обща температура през вегетацията на памука (IV—X) за периода 1925—1934 год.

№ по редъ	Населенъ пунктъ	Г О Д И Н И										Срѣдно
		1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	
1	Хасково	—	—	—	—	—	3557	3596	3798	3255	3717	3586
2	Харманлии	—	—	—	—	—	3674	3754	3986	3426	3853	3739
3	Свиленградъ	—	—	—	—	—	3671	3703	3993	3488	3856	3730
4	Любенова-махала	—	—	—	—	—	3610	3763	3853	3295	3766	3658
5	Стара-Загора	—	—	—	—	—	3753	3663	3711	3911	3340	3800
6	Чирпанъ	—	—	—	—	3665	3572	3529	3550	3731	3207	3665
7	Садово	3594	3617	3821	4744	3684	3677	3645	3714	3287	3686	3647
8	Пловдивъ	3612	3637	3852	3798	3751	3702	3729	3680	3256	3639	3666
9	Св. Врачъ	—	—	—	—	—	3798	4007	3592	3960	3839	—
10	Петричъ	—	—	4081	4032	3996	3852	3917	4161	3603	4047	3961

Срѣдната годишна температура въ тия мѣста е 12.6° С. Сравнени тѣзи условия съ условията въ посоченитѣ по-горе памучни области се вижда, че у насъ температурата е най-малко. Памука, обаче, както и другитѣ културни растения, при дълголѣтна култура има тази способностъ, че може да се приспособи (аклиматизира) и къмъ по-неблагоприятни условия отъ тия при които вирѣе.

Има сортове памукъ, които иматъ по-късъ вегетационенъ периодъ и, които и при тази температура успѣватъ напълно да дозрѣятъ. Такъвъ е и нашия мѣстенъ памукъ, който при тази температура се развива нормално и успѣва да узрѣе

и разпука плоднитѣ си кутийки. Отъ изведенитѣ въ Чирпанската опитна станция сравнително — сортови опити съ памукъ се установи, че нѣкой руски скорозрѣли сортове, каквито сж №№ 182 и 750, при нормални години, сжщо успѣватъ да дозрѣятъ при тази обща температура.

Друго едно обстоятелство, което трѣбва да се има предъ видъ въ връзка съ температурата, това е времето, когато изчезватъ последнитѣ пролѣтни слани и студове, които особено презъ месецъ май, действуватъ като забавятъ вегетацията на памука въ началния периодъ и съ това удължаватъ последната Рано настѣпващитѣ пѣкъ презъ есенъта слани могатъ да спънатъ разпукването на плоднитѣ кутийки, а съ това да повлияятъ за компрометирането на частъ отъ реколтата (последния сборъ), особено, ако тѣ сж били продължителни и по-големъ. Напълно гарантиранъ въ нормалното си развитие ще бжде памука, ако той може да разчита (по-раннитѣ сортове) отъ посѣването до разпукването на плоднитѣ кутийки на около 140—150 дни безъ слани и студове. Отъ друга страна, за нормалното развитие на памука се изисква на пролѣтъ презъ втората половина на м. априль, когато започва сѣитбата, да имаме настѣпила една постоянна температура не по-малка отъ 15° — 18° С и достатъчно продължителна топла есенъ презъ време зрѣнието на плоднитѣ кутийки, т. е. температурата да не пада по-низко отъ 14° — 15° С. Наблюденията върху хода на температурата за единъ по-дълъгъ периодъ време показватъ, че такава температура презъ пролѣтъта имаме въ Южна България, въ изброенитѣ по-горе области, още отъ 15—20 априль, а презъ есенъта температурата не спада подолу отъ 14°—15° С. почти до 15. X. тоже въ сжщитѣ области.¹⁾

По отношение на сланитѣ, споредъ правенитѣ изследвания въ това направление се установява, че въ Южна България и Петричко, съ изключение на западната частъ на Пловдивската областъ и полубалканскитѣ мѣста съ надморска височина надъ 300—350 м., памука ще успѣва, защото слани следъ 15 априль и предъ 15 октомврий сж много рѣдки.²⁾

б) **Свѣтлина.** Всички растения за своето нормално раз-

¹⁾ Земледѣлски метеорологични бюлетини за годинитѣ 1925 — 1935

²⁾ Пролѣтни и есенни слани въ България отъ г. К. Сеизовъ — София, 1924 г.

вие изискват не само топлина но и достатъчно свѣтлина. Свѣтлината е необходима за процеса на асимилация при растенията, чрезъ който става образуването на вжглехидратитѣ, които по-нататкъ се разнасятъ изъ растителния организъмъ и служатъ за градивенъ материялъ на всички негови тъкани. А пъкъ памуковото влакно представлява отъ себе си чиста целулоза (влакнина), която се образува като краенъ продуктъ отъ асимилацията. Свѣтлината е особено необходима за памука, защото безъ достатъчно такава памуковото влакно не може да добие хубавъ блясъкъ, условие, което има голямъ значение за качеството на памука. Съ право всички изследователи го наричатъ „дете на слънцето“. Влажното време, облачните и дъждовни дни, макаръ че до известна степенъ сж необходими за доставянето на сравнително незначителното количество влага, което е потрѣбно за растежа, сж явно неблагоприятни за мощното развитие на памука и добива на влакно и семе. Самитѣ цвѣтове на памука ни показватъ за нуждата му отъ свѣтлина. Утринъ, въ добъръ, свѣтълъ и топълъ день, тѣ се разтварятъ съвършено, за да погълнатъ въ себе си слънчевитѣ лъчи, но щомъ настѣпи смръкване, тѣ се закриватъ, като че ли не желаятъ да допуснатъ до себе си влагата, нито хлада. Памуковото растение всячески проявява своята силна природна склонность къмъ свѣтлината и топлината. Неговитѣ зелени листа сутринъ сж обърнати на изтокъ, въ очакване изгрѣва на слънцето, а после до известна степенъ следятъ неговото движение до залѣза на западъ; после тѣ вѣхнатъ, като че ли сж привършили своята дневна работа и чакатъ отново да се появи слънцето.

Предъ видъ на това, при разрешение въпроса за памука, трѣбва да се иматъ предъ видъ области, въ които има не само достатъчно топлина, но и свѣтлина т. е., кждето слънцето грѣе повече часове презъ деня. Разбира се, че тамъ, кждето има по-голямъ топлина и слънцето повече дни ще грѣе. Отъ воденитѣ въ нѣкои пунктове на Южна България (Чирпанъ и Садово наблюдения) върху продължителността на слънчевото грѣене се установи, че презъ вегетационния периодъ на памука ние имаме срѣдно слънчево грѣене около 1700—1750 часа, което обстоятелство говори, че по отношение на свѣтлината ние сме сравнително добре въ тия области.

в) Влага. Влагата, заедно съ топлината и въздуха, сж тритѣ главни фактори, безъ които е немислимо развитието на растенията. Водата е необходима за растенията, за да приведе въ разтворимо състояние намиращитѣ се въ почвата хранителни елементи и да ги премѣсти въ листата за преработка, а после пъкъ да пренесе изъ растителния организъмъ образуванитѣ вече продукти. Пъкъ и съставнитѣ части на водата (Н и О) служатъ за храна на растителния организъмъ. Културнитѣ растения могатъ да се снабдятъ съ вода по два начина: по естественъ и по изкуственъ начинъ. По естественъ начинъ растенията се задоволяватъ съ влага чрезъ валежитѣ, почвенната и подпочвенна вода. Решающе значение, обаче, за развитието на растенията има количеството на валежитѣ, които падатъ презъ годината и заради това, ние ще се спремъ главно на тѣхъ. Преди, обаче, да разгледаме какво е количеството на годишнитѣ валежи въ Южна България, кждето споредъ температурата се очертаватъ памучнитѣ области, ще трѣбва да видимъ при какво количество валежи памука се развива най-добре? Споредъ наблюденията, които сж правени въ Америка и Русия върху вегетацията на памука, се установява, че той най-добре се развива при единъ годишенъ валежъ между 650—750 литри на кв. метъръ. Най-малкото количество валежъ, подъ който памукътъ започва вече да страда, това е 500 литра на кв. метъръ. Независимо отъ това презъ време растежа на памука сж необходими умѣрени и своевременно падащи дъждове, а не изобилни, защото тѣ способствуватъ за развитието на плѣвелитѣ, които сж голѣмъ врагъ на памука въ младата възраст. Отъ сжщественно значение, обаче, е разпредѣлението на валежитѣ презъ вегетационния периодъ, защото памука има най-голямъ нужда отъ влага отъ засѣването му до края на м. юний, когато трѣбва усилено да се развива. Презъ последния периодъ на своето развитие, когато започне разпукването и зрѣнето на плоднитѣ кутийки, валежитѣ ставатъ излишни, а понѣкога и вредни.

Въ памучнитѣ области на Америка имаме срѣденъ годишенъ валежъ отъ 800—1250 л. кв. м., обаче и такива (Ериванъ) 239 л. валежъ, кждето културата на памука е възможна само при напояване.

У насъ, въ Южна-България, кждето температурнитѣ

условия сж най-благоприятни за отглеждането на памука, годишният валежи се движат сръдно между 500—550—600 л. кв. метъръ. Ние, следователно, притежаваме минимума, който изисква памука за нормалното си развитие. Вегетациония валежъ въ тия мѣста се движи между 261.8 л. кв. м. (Петричъ) до 339.6 л. кв. м. (Хасково), който валежъ е недостатъченъ. Разпредѣлението, обаче, на валежитъ презъ вегетационния периодъ е такова, че благоприятствува за развитието на памука и при тѣзи валежи. Това най-добре се вижда отъ следващата таблица III, въ която сж приведени сръдни данни за общото количество валежи презъ вегетационния периодъ на памука (IV—X), както и разпредѣлението имъ по месеци за периода 1925—1934 год. въ по-главнитъ памукопроизводителни пунктове на страната. Условията въ тѣзи пунктове сж почти еднакви съ условията въ другитъ производителни райони и заради това, тѣ ни даватъ една ясна представа за климатическитъ условия въ цѣлата памукопроизводителна областъ на Южна-България.

ТАБЛИЦА III.

по месечно разпредѣление на валежитъ презъ вегетационния периодъ на памука (IV—X) — сръдно за 10 години (1925—1934).

№ по редъ	Населень пунктъ	м е с е ц и							Общо презъ вегетацията (IV—X)	Само презъ:	
		IV	V	VI	VII	VIII	IX	X		IV, V, VI	%
1	Хасково . .	35'2	66'4	87'6	48'6	16'2	33'4	52'2	339'9	189'2	55'7
2	Харманли. .	27'8	60'8	74'6	41'2	17'0	38'8	41'2	301'4	163'2	54'2
3	Свиленградъ.	31'2	63'0	66'6	39'4	12'6	37'6	53'0	303'4	160'8	52'9
4	Нова-Загора.	37'8	65'5	57'0	36'3	22'4	27'8	38'6	285'4	160'3	56'2
5	Стара-Загора	54'7	56'0	61'6	30'2	20'8	27'3	44'0	294'6	172'3	58'5
6	Чирпанъ . .	44'2	63'1	73'5	42'5	17'8	24'5	48'3	313'9	180'8	57'6
7	Садово . . .	36'5	59'5	64'5	45'2	18'5	44'5	42'1	311'1	160'5	51'6
8	Пловдивъ . .	33'1	50'8	64'5	30'2	18'8	35'0	35'9	268'3	148'3	55'3
9	Св. Врачъ . .	53'8	51'0	68'8	25'6	16'6	42'4	48'8	307'0	173'6	56'5
10	Петричъ . .	49'5	42'2	29'1	27'1	17'8	30'2	65'9	261'8	120'8	46'2

Отъ даннитъ въ горната таблица е ясно, че най-много валежи въ памуковитъ райони падатъ презъ месецитъ априлъ, май и юний, когато памука трѣбва най-усилено да се развива, а най-малко — презъ месецитъ августъ и септемврий, когато не е необходима влага, защото по него време започва разпукването на плоднитъ кутийки. Така почти въ всички поменати пунктове валежитъ презъ първитъ три месеци (IV—VI) съставляватъ повече отъ 50% отъ общото количество вегетационни валежи.

Отъ казаното до тукъ за климатическитъ условия, които памука изисква и отъ прегледа на тия условия въ Южна-България, се констатира, че у насъ, въ сравнение съ другитъ памучни области, памукътъ намира сравнително не много благоприятни условия. Културнитъ растения, въ това число и памука, иматъ, обаче, способността, както това вече се каза, да се приспособяватъ къмъ климатически условия близки до тия при които сж свикнали да вирѣятъ съ нѣкои отъ сортоветъ си. Отъ памука днесъ се наброяватъ множество сортове, които могатъ да успѣватъ и въ умѣрения климатъ. Между тѣзи памуци е и нашия мѣстенъ памукъ, който съ години е расълъ при мѣстнитъ условия и се е приспособилъ къмъ тѣхъ. Отъ опититъ, които сж правени съ мѣстния памукъ въ опитнитъ станции се установява, че той не е толкова вискателенъ къмъ топлината, има по-късъ вегетационенъ периодъ и може съ успѣхъ да вирѣе при една топлина сръдно отъ 3600—3800° С, а даже и по-ниска, като свършва узрѣването си преди да настѣпятъ есеннитъ слани и дава задоволителенъ доходъ. Къмъ влага мѣстния памукъ е сжщо по-малко вискателенъ отъ множество американски сортове — типъ „Апландъ“ и изтрайва на сушата повече отъ много други наши културни растения.

Мѣстнитъ памуци сж по-низки, съ по-малки и сравнително по-тѣсни листа, обстоятелство, което говори, че тѣ сж продуктъ на късо лѣто и примитивно отглеждане и заради това сж по-издрѣжливи отколкото чуждитъ сортове.

2. Почвени условия

Почвата е естествена сръда, въ която растенията се развиватъ. Тя е главния източникъ на хранителнитъ вещества, които служатъ за храна на растенията и, заради това съста-

вът на почвата и физическите ѝ свойства играят съществено значение при отглеждането на това или онова културно растение. Макаръ, въ днешно време съставът на почвата да нѣма толкова решающе значение за развитието на растенията, защото въ възможността на човѣка е по свое желание да внася промѣни въ него чрезъ тороветъ и да дава на всѣка почва такъвъ съставъ, какъвто изискватъ отглежданитѣ върху нея растения, то все пакъ естественитѣ почвени условия иматъ голѣмо значение, защото измѣненията, които ще се направятъ въ състава на почвата, струватъ средства и трудъ и не при всички обстоятелства ще да е възможно и износно извършването имъ. Ето защо, ние въ повечето случаи се задоволяваме съ естественитѣ почвени условия и, като държимъ смѣтка за изискванията на отдѣлнитѣ културни растения, поставяме последнитѣ на подходящи за тѣхъ почви. Памукътъ, като културно растение, има опредѣлени изисквания къмъ почвата. За нормалното си развитие той изисква да бжде посѣтъ върху сръдно сбити, дълбоки и богати почви. Много ровкитѣ и пѣськливи почви не подхождатъ еднакво за него, както и много сбититѣ глинести такива, въ които неговитѣ корени не могатъ да се простратъ на нуждната дълбочина. Въ това отношение особено добри сж за памука плодороднитѣ пѣськливо-глинести, дълбокитѣ наносни и черноземнитѣ почви съ умѣренна влага, които по съставъ да сж богати на хранителни вещества и то най-вече азотъ, фосфоръ, калий и варъ, отъ които елементи памукътъ има най-голѣма нужда.

Такива подходящи почвени условия памукътъ може да намѣри у насъ въ посоченитѣ вече области на Южна-България, въ които преобладаватъ пѣськливо-глинитѣ и черноземни почви, богати на хумусъ.

3. Стопански условия.

По своята природа памука е растение, което при отглеждането си изисква много повече ржченъ трудъ отъ житнитѣ и много други окопни растения. Такъвъ трудъ той изисква особено презъ първата половина на вегетацията си, когато редовно трѣбва да се окопава, за да му се даде възможность да се развива нормално и презъ време прибира-

нето на узрѣлитѣ плодни кутийки. Предвидъ на това, памука е на мѣстото си тамъ, кждето би могло да се намѣри евтина работна ржка. У насъ това положение се улеснява отъ дребно трудовия характеръ на нашето селско стопанство. Болшинството отъ нашитѣ селски стопанства сж дребни и съ тенденция на още по-голѣмо раздробление. При такова едно положение, малкото парче земя, което притежава стопанина, не може напълно да погълне трудътъ на всички членове отъ семейството и заради това се явява нужда отъ отглеждане въ стопанството на култури, които заематъ сравнително малко площъ, а поглѣщатъ много трудъ. Указание за това ни дава масовото застѣпване презъ последнитѣ години въ нашето селско стопанство на трудово-интензивни култури, като: тютюнъ, слънчогледъ, цвекло и др. Все отъ сжитѣ съображения напоследъкъ нарастна интересътъ и къмъ други такива култури, въ това число и памука, който започна да напуска гермитъ и лежащитѣ край селото мѣста и да преминава въ полето между другитѣ култури.

Що се отнася до размѣра на площта, която памука трѣбва да заеме съ огледъ на едно производство за напълно задоволяване нуждитѣ на страната (около 800 хиляди декара), то споредъ насъ, това е напълно възможно. Щомъ ние презъ настоящата година имаме вече засѣти около 350—360 хиляди декара съ памукъ, нѣма съмнение, че тѣ могатъ да се увеличатъ и до горнитѣ размѣри, защото, вънъ отъ климатическитѣ, нѣмаме нѣкакви други особено тежки за тази култура условия.

Нашето двуполно сѣитбообращение напълно подхожда за настаняването на окопни въ него, понеже тѣ ще се развиятъ за смѣтка на царевицата, която е широко застѣпена въ „памучнитѣ райони“. Въ тѣзи райони царевицата заема кржгло 1,800,000 декара земя. Ние не се съмняваме, че отъ 1,800,000 декара заети съ царевица, една трета може да се заеме съ памукъ. Останалитѣ 100 — 200 хиляди декари ще дойдатъ за смѣтка на слънчогледа и други нѣкои окопни култури.

За да можемъ, обаче, да предвардимъ селския стопанинъ отъ разочорование и стопански сътресения, които сж неизбѣжни щомъ се остави този стремежъ да се долавя и налучва безсъзнателно, интуитивно отъ него, безъ да се

държи сметка за реалните възможности, какъвто беше преди няколко години случаят с тютюна, ще трябва при решаването на въпроса за насърчение на памуковата култура, да се държи сметка, освен за природните и стопански условия, още и за важните за всяко производство икономически условия.

Икономическите условия се изразяват във влиянието на пазаря, цените на средствата на производството, цената на труда и пр.

Пазарните условия са от решаващо значение при решаването на въпроса за отглеждането на тази или онази земеделска култура. Това се дължи на обстоятелството, че днес земеделското производство всецело е обект на размисла, тъй като всеки негов продукт се произвежда с оглед да бъде продаден на пазаря. При производството на какъвто и да е продукт, ние всекога търсим да осигурим неговия пласмент. Това положение се отнася еднакво и за памука. Продукта от памука (влакното) е обект на специална индустрия и неговото производство в по-голямата си част ще да е всекога в зависимост от пазаря, т. е. дали ще може сигурно да се намери пласмент за него.

Сигурният и бърз пласмент на дадено производство се налага от обстоятелството, че не всички продукти могат да престоят без да намалят своята ценност, от една страна, и от друга — че за производството на всеки продукт е ангажирано определено количество труд и капитал и, следователно, по-бързият пласмент е от значение за сигурния и по-голям чист доход.

Какъ стои въпроса за пазаря у нас?

Преди всичко пазарът за памуковото влакно у нас, това е местната памучна индустрия и другите дребни индустрии, като чоралената и пр. Памукопредачната индустрия у нас, която на 20. IX. 1935 г. брои над 15 фабрики с повече от 100,000 предачни вретена, може да преработва годишно над 9,000,000 кг. влакно. Местните предачници произвеждат главно преди от № 2 до № 18, които се употребяват най-много от населението и от № 18 — 24 до № 40 за нуждите на памучнотъкачните фабрики. Производството им на преди достига годишно средно (за периода 1928 — 1934 г.) около 4 милиона кг.

Въ производството на тези преди се употребява съвсем незначително количество местен памук. Така, през 1929 г. от употребеното за производството на памучни преди общо количество пакук от 2,112,812 кг., местният памук е едва 52,812 кг. или 2.5%; през 1930 г. от 2,987,627 кг. — 87,641 кг., или 3%; през 1931 г. от 3,381,125 кг. — 181,125 кг., или 5.4%; през 1933 г. от 5,118,397 кг. — 292,126 кг., или 5.7%; през 1934 г. от 8,706,000 кг. — кг. 1,500,000 кг., или 17.25%.

Стойността пък на употребения въ производството на памучни преди местен памук, спрямо стойността на употребеното общо количество такъв през същите години, е била процентно, както следва: през 1929 год. — 1.21% през 1930 г. — 1.76%; през 1931 г. — 4%; през 1933 г. — 5% и през 1934 г. — 21%.

От приведените данни е явно, че едва през 1934 г. количеството на местния памук въ производството на памучни преди нараства кг. 1,500,000 кг., или на 17.25% от общото употребено въ индустрията количество памук. Това чувствително увеличение количеството на местния памук въ производството на преди се дължи на специалните мерки, които държавата от няколко години наред взема за засилване на памучното производство и, които мерки, през 1934 година се изразиха въ въвеждането на монополния режим за това производство. Съ наредбата закон от 13. IX. 1934 година памучното производство въ страната от реколта 1934 година се монополизира, като се натовари Б. З. К. Банка да организира сама или чрез кредитирания от нея кооперации събирането, манипулирането и предаването на фабричните произведени въ страната количество памуково влакно. Цената на килограм памуково влакно се определя според произхода на същото на 30, 32 и 34 лева.

Съ тази целесъобразна мярка се гарантира на производителите добра и сигурна цена за производството им, от една страна, и от друга — по-голямо количество влакно за местните памукопредачни фабрики, които трябва най-първо да изкупят него и едва след това получават разрешение за внос на останалото им необходимо количество памук.

Добрите резултати, които монополният режим през 1934 година даде, насърчиха производителите да увеличат през 1935 година засятата с памук площ, а държавата — да запази и през казаната година същият режим за това производство.

Този режим за памука трябва и за напред да се запази, защото това е въ интереса, както на частното, така и за народното стопанство.

Поради недостатъчно местно производство се прави значителен внос на памук — средно годишно за същият период време около 3,5—4 милиона кгр., на стойност 140—150 милиона лв.

Това количество преди, далеч не е достатъчно да задоволи нуждите на домашното и фабрично тъкачество. Предвид на това, всяка година от чужбина се внасят средно около 55—6 милиона килограми разни памучни преди за около 500 до 550 милиона лева. От всички видове преди ние внасяме най-много сурови едножични до № 12 и такива от № 12 до № 24, средно годишно около 4 до 4,5 милиона кгр. на стойност около 300 до 350 милиона лева. Вън от вноса на суров памук и памучни преди, ние внасяме още и голми количества памучни издѣлия, средно 1 до 1,5 милиона кгр. на стойност около 250 до 300 милиона лева.

Явно е от приведените данни, че ако местните предачници задоволяват своите нужди от суров памук с местно производство и, ако обхванат и онова количество преди, което годишно се внася въ страната (5,5 до 6 милиона килограма), то всяка година би могло да се поглъща само за тези нужди едно производство от 10 до 11 милиона килограма влакно. Пък като се има предвид, че и голма част от другите памучни издѣлия биха могли да се произведат въ страната, то е явно, че нуждата от памук ще се увеличи още с 1,5—2 милиона килограма, или общо за индустриални цели 12—13 милиона килограма. Като прибавим към това количество и онова, което е необходимо за непосредствените нужди на домакинствата (около 40%), то общото необходимо за страната количество памук ще нарастне на 17—18 милиона кгр., които могат да се произведат от около 800,000 декари площ. Това е производството с оглед на пълното задоволяване нуждите на страната.

Цените на средствата на производството нямат решаващо значение при разрешаването въпроса за увеличение на производството, защото за нашите условия при отглеждането на памука не се употребяват скъпи орждия и машини, които биха обременили последното.

Цената на труда е тоже условие, което за нас нма съществено значение.

4. Технически условия.

До тук разглеждахме природните и стопанските възможности за разширението на памучното производство у нас и видѣхме, че сж на лице елементите за едно увеличено производство от тази култура.

Сега ще трябва да разгледаме и последната възможност (техническата), която тоже е един съществен елемент, който за нашите условия има решаващо значение върху нормалния развой и стабилитет на памуковата култура въ нашето стопанство.

Техническата възможност за развитието на памуковата култура обхваща: а) съществуването за нашите условия на разноръйни, доходни и висококачествени сортове памук и б) културно-технически възможности за увеличение добива от декаръ, като средство за намаление на производствените разходи.

Застъпването въ земеделското стопанство на раноръйни сортове памук е едно важно условие за просперитета на това ценно за страната производство. Това се налага, както видѣхме, от обстоятелството, че ние по климатически условия се намираме почти на северната географска граница на разпространението на памука, с недостатъчно количество топлина, каквато той, като тропическо растение, изисква. Предвид на това, у нас ще успѣват ранно и среднораноръйните сортове, които въ продължение на 140—150 дни ще могат да се развият и разпукат. Въ това отношение, ние сме поставени при благоприятни условия, защото местния памук, който с години е расъл при местните условия се е добре приспособил към тях и може при нормални години и при тази по-ниска температура да се развива. Това дълголетно аклиматизиране на местния памук

при нашите климатически условия, е създало въ него много ценни ранозрѣющи форми, които служатъ на опитните земеделски институти като изходенъ материалъ за създаване на нови сортове.

Като резултатъ отъ нѣколко годишната развѣдна работа на опитните земеделски институти, днесъ ние имаме вече набелзани нови сортове, каквито сж: №№-та 38, 40, 48, 81, 100 и др. на Чирпанската опитна станция и №№-та 036 и 038 на Садовската опитна станция, които по своята скорозрѣлостъ надвишаватъ мѣстните смѣсици. Разпространяването на въпросните сортове въ страната ще направи памучната култура още по-сигурна при нашите климатически условия. Извънъ тѣзи сортове, въ работа се намиратъ още редица скорозрѣли форми, излжчени отъ мѣстните смѣсици, които сж родоначалници на нови бждащи сортове.

Доходността на памука е тоже важно условие за преуспѣването на тази култура. Може да сж на лице всичките останали условия за развитието на памука, обаче, липсватъ ли доходни сортове, успѣхътъ на това производство става проблематиченъ. Доходността на даденъ сортъ се обуславя на първо мѣсто отъ наследствените свойства на сжщия, на второ мѣсто отъ влиянието на вегетационните условия и на трето мѣсто отъ влиянието на разните болести и неприятели.

Въ това отношение, обаче, ние сме поставени при благоприятни условия, защото мѣстниятъ памукъ минава за единъ сравнително доходенъ сортъ и подложенъ на едно системно, подобрене, каквото вече се върши въ опитните институти отъ него сж излжчени и ще се излжчатъ още по-доходни сортове. Така, при обикновените селски условия, отъ наблюденията и проучванията отъ редъ години на Чирпанската опитна станция, той дава едно срѣдно производство отъ 60 до 85 кгр. суровъ памукъ, или 18 до 25 кгр. влакно на декаръ. При условията, обаче, въ опитната станция, кждето се засѣва по-подбрано семе, полагатъ се по-добри грижи за отглеждането му и пр., този добивъ се покачва на 100—120 кгр., или срѣдно 30 до 34 кгр. влакно. Такова производство не е рѣдкостъ и въ стопанствата на нѣкой добри стопани, които полагатъ повече грижи при отглеждането на памука.

1. При първия случай чистиятъ доходъ отъ декаръ е следниятъ:

Срѣдно 22 кгр. влакно по 34 лв	748 лева
Производствени разноси общо	361 "
Чистъ доходъ	387 лева

2. При втория случай чистиятъ доходъ е следниятъ:

Срѣдно 32 кгр. влакно по 34 лева	1,088 лева
Производствени разноси	431 лева
Чистъ доходъ	657 лева

Отъ тѣзи съпоставки на дохода е явно, какво е влиянието на правилно и навременно прилаганите културно-технически прийоми при отглеждането на памука. Така, при обикновените грижи, кждето памука въ повечето случаи не се сѣе навреме и правилно, кждето не се прави никакъв подборъ на семето, кждето той се копае презъ вегетацията само единъ или най-много два пжти — чистиятъ доходъ отъ декаръ е срѣдно 387 лева, когато при по-добри условия, кждето се прави подборъ на семето, подготвя се почвата по-добре, извършва се сѣитбата навреме и правилно, окопава се редовно и пр. — само при 70—80 лева повече разходъ — чистиятъ доходъ се покачва на срѣдно 650 лева, или въ повече съ 270 лева.

Чистиятъ доходъ отъ памука е по-голѣмъ дори отъ брутния доходъ на пшеницата, царевицата и слънчогледа, за чиято смѣтка (най-вече на царевицата) той ще трѣбва да се разширява.

За сравнение ще посочимъ брутния доходъ отъ тѣзи култури, пресмѣнати по цени на тѣзи произведения за 1935 година.

а) 1 дек. пшеница дава срѣдно 120 кгр. зърно по 3 лв. =	360 лв.
б) 1 " царевица " " 150 " " " 1.50 =	225 "
в) 1 " слънчогледъ " " 100 " " " 3 " =	300 "

Че действително по-добритъ грижи, чрезъ прилагането на подходящи културно-технически прийоми при отглеждането на памука, чрезъ навременна сѣитба и пр., могатъ да повлияятъ за повишение на дохода на единъ и сжщи сортъ, за това сведочатъ резултатите, които опитните земеделски институти сж получили въ това направление.

Въ следващата таблица IV, се посочватъ срѣдни резултати отъ тригодишни (1932—1934) културни опити съ дата на сѣитбата, дълбочина на заравяне на семето и гжстотата на посѣва, изведени въ Чирпанската и Садовската опитни

станции, отъ които се вижда какво е влиянието на тѣзи фактори върху добива при памука.

ТАБЛИЦА IV.

Резултати отъ нѣколко културни опити съ памукъ

№ по редъ	ВИДЪ НА ОПИТА	Срѣденъ добивъ влакно кгр.	Въ повече (+) или въ по-малко (-) отъ контролата (0)
I. Дата на сѣитбата.			
1	а) По-леки пѣськливо-глинести почви (Садово)		
2	Сѣитба между 10 и 30 априлъ	39'60	+ 8'60
	Сѣитба следъ 30 априлъ	31'60	0
3	б) По-тежки черноземовидни глинести почви (Чирпанъ)		
4	Сѣитба между 15 и 30 априлъ	30'00	+ 4'00
	Сѣитба следъ 30 априлъ	26'00	0
5	II. Дълбочина на заравяне на семето		
6	Дълбочина 5 см.	32'15	+ 5'35
	Дълбочина 8 см.	26'80	0
III. Гжстота на посѣва.¹⁾			
7	а) По-леки пѣськливо-глинести почви (Садово)		
8	40/20 см. съ две растения въ гнѣздо	47'59	+ 8'23
	40/40 см. " " " " "	39'36	0
9	б) По-тежки черноземовидни глинести почви (Чирпанъ)		
10	60/20 см. съ две растения въ гнѣздо	30'50	+ 2'50
11	60/30 " " " " "	31'55	+ 3'55
12	60/40 " " " " "	28'00	0
13	70/20 " " " " "	33'27	+ 5'27
14	80/30 " " " " "	32'44	+ 4'44
15	80/20 " " " " "	35'04	+ 7'04
	80/30 " " " " "	28'80	+ 0'80

¹⁾ Цифритъ отъ числителя се отнасятъ до разстоянието между редоветъ, а тия отъ знаменателя — за това въ редоветъ.

Отъ добититъ при културнитъ опити резултати и отъ наблюденията, които сме правили редъ години върху веге-

тацията на памука, сме констатирани, че практикуването на ранната сѣитба (10—30 априлъ, за по-лекитъ и топли почви и ~~25~~ 30 априлъ, за по-тежкитъ почви), при заряване семента на подходяща дълбочина (5—6 см.), при даване подходяща гжстота на посева (40/20 см. за по-лекитъ и 60—80/20—30 см. за по-тежкитъ почви), съ две растения въ гнѣздо и при едно правилно и навременно окопаване на памука, ние можемъ да получимъ едно общо увеличение на добива отъ така подобрениетъ вегетационни условия — срѣдно 35—40%.

Явно е отъ приведенитъ данни, че ние имаме възможностъ, чрезъ подобрени сортове и чрезъ подобрена техника да увеличимъ добива отъ памука и по тоя начинъ да намалимъ производственитъ разноси за кгр. продуктъ, като направимъ културата по-рентабилна.

Друго едно важно условие, което е сжщо така отъ решающе значение при разрешаване въпроса за увеличението на памучното производство у насъ, това е сжществуването на доброкачествени по своето влакно сортове и възможността за разпространението на още по-висококачественни такива.

Разширението на памучното производство трѣбва да става съ сортове, които по качеството на влакното си да отговарятъ на текстилно-индустриалнитъ изисквания. Това се налага поради обстоятелството, че памуковото влакно е суровиятъ материалъ за добиването на различни готови фабрики, които могатъ да се произвеждатъ само отъ влакно съ опредѣлени технически свойства. Понеже въ увеличението на памуковото производство у насъ основниятъ материалъ ще бжде мѣстния памукъ, защото повечето отъ чуждитъ сортове не могатъ да успѣватъ при нашитъ условия, то накратко се даватъ сведения относно качеството на мѣстното памуково влакно и възможноститъ на неговата преработка.

Изследванията върху качеството на мѣстния памукъ засягатъ: дължина, дебелина, якостъ и разтегливостъ на влакното, които сж извършени въ лабораторията на Чирпанската опитна станция.

1. По отношение дължината на влакното, която е срѣдно 21,5—22 мм. мѣстниятъ памукъ се равнява на доброкачественитъ източно индийски сортове и на множество американски

и руски ранни и средно ранни сортове от групите Peterkin Early Gluster, типът „Упландъ“, към който видът принадлежи и, които за нашите условия могат да имат значение. Той по дължината се приближава и до някои по-къснозрели сортове от Big Boll Grupp на американския „Упландъ“.

Като недостатък на местния памук трябва да се смята неизравнеността на влакното му. Това, обаче, се обяснява с обстоятелството, че той не е единъ определен сортъ, а представлява от себе си смесица от най-разнообразни форми, които влияят за варирането на дължината въ доста широки предели (14 до 30 мм.), Тукъ, обаче, е направенъ голъмъ напредъкъ за подобряване и изравняване на дължината на влакното на местния памук от земедълските опитни институти, които чрез селекция сж създали вече нови сортове с една средна дължина от 24—26 мм. Такава сж сортовете: 0.38, 81, 100 и др.

2. По отношение дебелината на влакното на сегашните местни смесици памук (голосеменни и покритосеменни), която е средно 21.45 микрона, той се равнява на източно-индийските и на много скорозрели сортове от типъ „Упландъ“, които за нашите условия могат да имат значение и които сж главни доставчици на влакно въ свѣта. Новите сортове, обаче, имат по-нежно влакно — средно 20 микрона, което ги прави годни за производство на по-тънки преди.

3. Якостта на местния памук, която е средно 7 грама, е много добра и той по това си качество отстъпва само на много дългите и фини египетски памуци, които за насъ нѣматъ значение.

4. Разтегливостта на местния памук е тоже много добра — средно 12%. И по това си качество той неотстъпва на повечето американски и руски сортове от континенталния памук, който внасяме въ страната.

Въз основа на тези лабораторно технологически изследвания върху местното памуково влакно се констатира, че местния памук не е тъй долнокачественъ, както мнозина искатъ, безъ да сж запознати съ него, да го изкаратъ. Местният памук, който има средна дължина на влакното 21.5 до 22 мм., която по американската стандартизация се равнява на 27/32 (дюйма), и който по останалите качества се равнява на множество скорозрели сортове от типъ „Уп-

ландъ“, е годенъ за производство на преди до № 24 английски, които най-много се консумиратъ въ страната.

Новите пъкъ сортове на опитните земедълски институти, които предстои да се размножатъ и разпространятъ между памукопроизводителите, иматъ средна дължина на влакното 24 до 26 мм., която по американската стандартизация се равнява на 15/16 — 1 (дюйма), ще могатъ да се преработватъ въ преди до № № 36—40 англ.

Чрезъ кръстосването пъкъ на местния памук съ някои доброкачествени чужди памуци, ние ще можемъ за практически цели да подобримъ дължината до 28—30 мм., каквито сортове биха могли да отиватъ при нашите климатически условия. Сортове съ по-голѣма дължина не сж желателни, защото тѣ ще бждатъ къснозрели и не ще даватъ значителенъ доходъ. Пъкъ и за нуждите на нашата индустрия ще бжде достатъчно влакно съ такава дължина.

Опитната земедълска станция въ гр. Чирпанъ, която е натоварена да работи за подобрието на памуковата култура, е започнала вече размножаването и постепенното разпространяване на подобрените сортове памуци между памукопроизводителите. По този пътъ се цели да се райониратъ отделните сортове, като всеки единъ отъ тяхъ се застъпи въ подходящъ за него районъ. По този начинъ ще се създадатъ отделни произходи, които ще ни дадатъ възможностъ да пристъпимъ къмъ едно качествено районирание на сортовете и създаване една класификация и стандартизация на местното памуково влакно, съ огледъ изискванията на местната индустрия. Така че, първото и най-важно условие за окачествяването на памука споредъ дължината на влакното, е разпространяването и районирането на сортовете, които ще ни дадатъ възможностъ да имаме въ отделните райони строго обособени произходи съ определени технически свойства.

Предвидъ на това, сегашното окачествяване на местното памуково влакно, което представлява една смесица, споредъ насъ, ще трябва да става още за известно време по беридби и по класъ (чистотата). Такова едно окачествяване на влакното отъ местни смесици е за сега единствено възможно и практически лесно реализуемо. Още повече, че по качество на влакното си първите три беридби, извършени

при нормално разпукване на плодните кутийки, почти не се различават и могат, следователно, да образуват една обща партида, която и по чистота и по рандеманъ стои по-високо отъ влакното на последните — четвърта и пета беридби.

При това положение, сегашната преценка на памука по рандеманъ и чистотата, позволява суровиятъ материалъ да може да се дѣли поне на две качества още при беридбата, което отъ своя страна пъкъ ще улесни понататъшната сортировка (въ събирателните и приемателни пунктове) на материяла. По такъвъ начинъ всѣки производителъ ще може да получи за по-добрата си първа стока по-висока цена за кгр. неомоганенъ памукъ, а за по-слабата стока, съответно съ рандемана и чистотата — по-ниска такава.

Завършвайки прегледа на климатическите, почвените стопанско-икономическите и техническите възможности, които обуславятъ увеличението на памучното производство у насъ, ние виждаме, че тѣ сж на лице за едно подобно развитие. Разширението, обаче, на памучната площъ не може да става изведнажъ, защото ние нѣмаме пуснати още въ широкъ размѣръ въ практиката новите подобени сортове, които биха ни дали възможностъ да увеличимъ въ кжсъ срокъ за същата съ памукъ площъ до желаните размѣри, а да доставяме семе отъ чужбина е рисковано, защото чуждите сортове сж расли при различни отъ нашите условия и тука биха дали незадоволителни резултати. Ние, обаче, можемъ съ наличния сега материалъ (мѣстните смѣсици), които сж годни за преди до № 24 и съ двата, оказали се добри и аклиматизирани вече при нашите условия руски сортове памуци № № 182 и 750, чийто влакно е годно за преди до № № 32—36, да увеличимъ площта на 500—600 хиляди декари, съ огледъ на едно сръдно производство отъ 11—12 милиона кгр. влакно, необходимо за индустрията и домашните нужди. По-нататъкъ, при постепенното размножаване на новите подобени сортове и, при разширяването производството на фабриките, ние ще вървимъ къмъ увеличение на площта, за да догонимъ 800-тѣхъ хиляди декари, които сж необходими за задоволяване нуждите на страната. При това положение, вноса отъ вънъ ще се ограничи най-много на $\frac{1}{2}$ —1 милионъ кгр. по финни памуци, които сж необходими за по-

специални издѣлия, каквито нашиятъ памукъ не би могълъ да даде.

Причините, които ни заставятъ да засилимъ до най-голяма степенъ производството на памука у насъ, до степенъ на пълно или почти пълно самозадоволяване сж следните:

1. Отъ една страна, поради стремежътъ на отдѣлните национални стопанства къмъ самозадоволяване и, отъ друга страна, поради обезценяването на зърнените храни и почти на всички произведения на земеделското ни стопанство, които съставляваха главния нашъ износенъ артикулъ, нашата износна търговия е спъната чувствително и стойността на нашия износъ въ чужбина намале извънредно много.

Вънъ отъ това, системата на контингентите въ днешната международна търговия, повлия за още по-голямото намалѣване притока на чужди платежни сръдства.

При това положение, ние сме въ невъзможностъ да посръщваме дори разходите за ония артикули, които по необходимостъ сме принудени да внасяме, а камо ли да изразходваме сръдства за вносъ на материяли и артикули (каквото е памука и неговите фабрики), които сами бихме могли да си произведемъ.

2. Чрезъ засиленото и увеличено памуково производство, ние ще трѣбва да стабилизираме нашата памучна индустрия, като ѝ дадемъ възможностъ да се развие до такива размѣри, че да обхване производството на всички ония памучни издѣлия, които сега все още сме принудени да внасяме и по такъвъ начинъ да стигнемъ до пълно самозадоволяване.

Вънъ отъ това, една развита и стабилизирана памучна индустрия въ България, покрай благоприятното влияние, което ще окаже върху търговския ни балансъ, ще ни направи и напълно независими въ това отношение отъ останалите страни. Това обстоятелство, при днешните международни отношения, е отъ особено значение за насъ. Значението на този фактъ се още повече засилва, ако имаме предвидъ условията, които една война създава между народите, когато вследствие затварянето на границите, ние можемъ да бждемъ изправени предъ големи изпитания.

Увеличено памучното производство до размѣри, каквито нуждите на страната налагатъ, ще се даде възможностъ на памуковата култура да заеме по-голямо мѣсто въ земедел-

ското стопанство. Това от своя страна ще допринесе за разнообразяването на производството в селското стопанство и за увеличаването и стабилизирането на дохода на селското стопанство. От друга страна, памукът ще съдейства за тъй желаната за нашето земеделие трансформация, защото увеличаването на площта на памука ще става за сметка на зърнените храни, най-вече на царевича, който ще трябва да остане да заема толкова площ, колкото е необходима за задоволяване на местната консумация.

За разрешаването, обаче, на памучния проблем са необходими от страна на държавата разумни и целесъобразни мероприятия, които да внесат стабилност в това производство.

В това направление е необходимо да се вземат следните по-важни мерки:

1. Да се отпускат достатъчно средства на работещите с памук опитни земеделски институти, които да засилят и разширят опитната работа с тази култура, за да може в по-кратко време да се даде единъ правилен отговор на всички свързани с това производство въпроси, които са основната предпоставка за подобрене на доходността и качеството на памук.

2. Да се организира и засили семепроизводството на памучно семе от ония сортове, които са се оказали най-подходящи за нашите условия и, които по качеството на влакното си отговарят на изискванията на местната памучна индустрия.

На първо време, за да могат подобрените сортове да намърят по-добър прием в земеделското стопанство, необходимо е държавата — респективно Министерството на Земеделието и Държавните Имоти, да раздава семена на производителите по намалени цени най-малко с 50% от пазарната им цена.

За запазване на материала от израждане и влошаване на качеството му, трябва всеки 4—5 години да става обмяна на семената с чист материал, произведен в държавните семепроизводни стопанства, или в контролирани опитни земеделски станции кооперативни или частни такива.

3. Обществено-агрономическата служба у нас трябва да положи максимум усилия за популяризирането на паму-

ковата култура в страната и за насаждането на знания между памукопроизводителите за по-доброто и рационално отглеждане на памук.

4. Едновременно с разпространението на подобрените памучни сортове в отделните пунктове на памучната област, ще трябва да се положат особени грижи за създаването на една класификация и стандартизация на местното памучно влакно, като се създадат по районно местни стандарти с определени технически свойства.

5. Със разширението на памуковата култура в страната, да се проведе единъ покровителствен митнически режим за местното памукопроизводство, който ще му даде възможност за едно нормално и спокойно преуспяване.

6. Да се покровителствуват ония индустриални предприятия, които в своето производство си служат предимно, или изключително с местен суров памук.

7. Стабилизиране на монополния режим за памук, който е гаранция за преуспяването на това ценно за страната производство.

Този режим има следните добри страни:

а) Има се възможност да се построят от Б. З. и К. банка в малкото на брой приемателни пунктове в памучните райони подходящи манипулационни помещения, където да се инсталират подходящи системни магани, преси и пр., за една правилна и отговаряща на изискванията на индустрията манипулация на суровия продукт.

б) Гарантира се на производителите добра и сигурна цена за производството им и сигурен пласмент на последното.

в) Може да се проведе едно добре организирано и контролирано от държавните агрономични органи семепроизводство, което е необходима предпоставка за количественото и качественото подобрене на памуковото производство.

г) Има се възможност да се проведе едно правилно райониране на разпространяваните памучни сортове и създаване по този начин на отделни по качество на влакното си произходи.

д) Има се възможност да се проведе по-добър и ефикасен контрол по отношение сортирането на суровия па-

мукъ и комплектуването на отдѣлни по качество на влакното си партиди.

8. Да се правятъ известни улеснения на памучнитѣ фабрики при поупката на памука, които да се изразятъ въ отпущане на лихвенъ кредитъ до опредѣленъ размѣръ и за опредѣленъ срокъ.

Извънъ набеязанитѣ мѣрки, които държавата трѣбва да вземе за закрепването на това производство, необходимо е и искренното сътрудничество въ това дѣло отъ страна на мѣстната памучна индустрия.

Вѣрно е, че по-лесно се работи съ свѣтовни стандартни материали, защото тѣ сж пригодени за опредѣлена цель. Но самитѣ индустриалци трѣбва да схванатъ, че ако използватъ до максимумъ за своитѣ нужди български произведения, ще спомогнатъ за по-бързото извеждане на страната отъ кризата, ще съживятъ пазаря и заедно съ това ще подобрятъ възможноститѣ за пласмента на собственитѣ си фабрики.

ВСИ „В. Коларов“
Централна библиотека
ПЛОВДИВ